



คุณค่าแห่งชีวิต “ครูพยาบาล”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา วิทยะศุภกร

ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีฯ



บทบาทหนึ่งในชีวิตครูพยาบาล

“อยากเรียนพยาบาล”

เพียงพิมพ์ถ้อยคำข้างต้นนี้เพื่อค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ก็จะพบหน้าเพจ “อยากเรียนพยาบาล” ทางเฟซบุ๊กที่ปรากฏภาพหนุ่มสาวหน้าตาสดใสในเครื่องแบบพยาบาล พร้อมด้วยข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเรียนพยาบาลที่มีผู้สนใจได้ถามเข้ามามากมาย จนเพจนี้มียอดผู้เข้าใช้สูงสุดในประเทศในกลุ่มสถาบันการศึกษาด้านการพยาบาล

เฟซบุ๊ก “อยากเรียนพยาบาล” ดำเนินการโดยโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ด้วยแนวคิดในการสร้างช่องทางการสื่อสารกับเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจในวิชาชีพพยาบาล เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกกับวิชาชีพพยาบาลให้แก่คนรุ่นใหม่ นับเป็นก้าวใหม่ของการเรียนการสอนวิชาพยาบาลที่ก้าวทันโลก และทำให้เราได้รู้จักกับ “โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี”



ลูกศิษย์จากโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีฯ



เบื้องหลังกำลังใจ คือครอบครัว นพ.อรุณ-อรยา-นิปุ่น วิทยะศุภกร อรยา บุตรสาวคนโต จบการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิปุ่น บุตรชายคนเล็ก จบการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียนที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพออกมาใช้สังคมมานานหลายสิบปี แต่หลายคนอาจไม่เคยรู้จักหรือแม้กระทั่งรู้ว่าโรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ใด?

ในท่ามกลางความพลุกพล่านของผู้คนมากมายที่มาใช้บริการด้านการแพทย์ในโรงพยาบาลรามาริบัติในแต่ละวัน “โรงเรียนพยาบาลรามาริบัติ” อาจเป็นหน่วยงานเล็กๆ หน่วยงานหนึ่งในโรงพยาบาล และโรงเรียนแพทย์ที่มีชื่อเสียงแห่งนี้ แต่หน่วยงานนี้ก็เป็นเสมือนองคาพยพสำคัญที่ขาดไม่ได้เลยในกระบวนการทางการแพทย์ ด้วยการผลิตบุคลากรใน “เครื่องแบบสีขาว” ออกมารับใช้สังคมอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง ๕๘ ปีแล้ว

ไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่เมื่อได้พบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา วิริยะสุกร ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลรามาริบัติฯ ก็สัมผัสได้ถึงความเป็น “ครู” และความเป็น “พยาบาลวิชาชีพ” อาจจะเป็นเพราะคำพูดประโยคที่ว่า **“เป็นพยาบาลที่ดี เป็นยาคน เป็นคนดีอย่างเดียวไม่พอเพียง ต้อง ทั้งเก่งและต้องดี”**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา ถือหนึ่งในบุคคลสำคัญแห่งวงการวิชาชีพพยาบาลไทยที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลมาอย่างต่อเนื่อง ในฐานะของอาจารย์พยาบาลและผู้บริหารโรงเรียนพยาบาลรามาริบัติฯ ที่ริเริ่มผลักดันการพยาบาลขั้นสูงในประเทศไทยให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลและสามารถรองรับการดูแลผู้ป่วยที่มีอาการซับซ้อน ลดภาระแพทย์และยกระดับการรักษาผู้ป่วย ตลอดจนเป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรการพยาบาลใหม่ๆ ที่เป็นแห่งแรกของประเทศ อาทิ ปริญญาโทสาขาเด็กแห่งแรกของประเทศ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมด้านการบริการเพื่อการดูแลผู้ป่วยและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการทำงานส่งเสริมสุขภาพของประเทศ อาทิ Family Care Center การส่งเสริมการให้นมบุตรในประเทศไทย ฯลฯ

ปัจจุบันนอกจากจะดำรงตำแหน่งสำคัญในสภาการพยาบาล ทั้งในตำแหน่งประธานกรรมการ-สอวุฒิบัตรผู้มีความเชี่ยวชาญปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง สาขาการพยาบาลเด็ก กรรมการสอวุฒิบัตรผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงของสภาการพยาบาล และอนุกรรมการหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นของสภาการพยาบาล อาจารย์ยังมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาด้านการพยาบาลเพื่อยกระดับมาตรฐานพยาบาลในอาเซียน ในฐานะประธานเครือข่ายพยาบาลในอาเซียน (South-East Asia Nursing & Midwifery: SEMEIN) ตลอดจนการก้าวไปมีบทบาทบนเวทีนานาชาติ ในตำแหน่ง Director of World Health Organization for Nursing and Midwifery Development in South East Asia) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพยาบาลในเวทีโลก



ความสุขของครูพยาบาล

ภูมิหลังของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา ก่อนจะก้าวมาสู่ตำแหน่งสำคัญในวงการวิชาชีพพยาบาล ในทุกวันนี้ เริ่มต้นจาก “เด็กต่างจังหวัด” คนหนึ่งที่ถูกลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและก้าวเดินตามวิถีทางที่เหมือนกับว่าชีวิตได้ถูกกำหนดมาแล้ว

“ดิฉันเกิดที่จังหวัดแพร่ อยู่อำเภอวังทอง เป็นคนต่างจังหวัดและไม่ได้อยู่ต่างจังหวัดในเมืองนะคะ อยู่บ้านนอกมากๆ เลย ทำไม่ถึงอยู่ที่นั่น ตั้งแต่ตั้งแต่สมัยคุณพ่อ คุณแม่ซึ่งเกิดที่นั่น คุณพ่ออยู่อำเภอเมือง แต่ก็ไม่ได้อยู่ในตัวจังหวัดนะคะ แล้วก็ไปแต่งงานกับคุณแม่ คุณตาทำป่าไม้ สมัยก่อนเมืองแพร่เขาเรียกว่าเป็นเมืองไม้สัก เป็นเมืองนำรักของประเทศไทย ตอนเด็กๆ ดิฉันจะเห็นภูเขาเขียวล้อมไปหมด สมัยก่อนการทำไม้ทำถูกต้องตามกฎหมาย เหมือนกับว่าต้องได้สัมปทานแล้วก็ตัดเฉพาะต้นที่เขาประทับตราเท่านั้น เราก็เลยอยู่ท่ามกลางความเขียวชอุ่ม คุณพ่อก็แต่งงานกับคุณแม่ แล้วก็ไปใช้ชีวิตตรงนั้น ไปช่วยคุณตาทำป่าไม้ พอหลังจากนั้นกระบวนการทำป่าไม้ก็เปลี่ยนเป็นการทำธุรกิจอย่างจริงจัง เราสู้เขาไม่ได้ ก็ต้องหยุดกิจการไป ตอนนั้นคุณตาก็เสียชีวิตไปแล้ว

จริงๆ คุณพ่อเป็นครูแต่ก็มองว่า ครูจะเครียดลูกไม่ไหว เพราะสมัยก่อนก็มีลูกหลายคน คุณพ่อก็มาช่วยคุณตาทำธุรกิจ แต่โชคคดียี่คุณพ่อก็มีวิสัยทัศน์ว่าต้องส่งลูกให้เรียนอะไรๆ เพราะเชื่อว่าการเรียนจะทำให้เราส่งผลสำเร็จในหน้าที่การงานได้เป็นเจ้านายคน ก็เลยพยายามก็ส่งลูกไปอยู่กับบ้านคุณย่า คุณปู่ที่อยู่ในเมือง เราก็ได้เรียนในโรงเรียนที่ดี เพราะเป็นลูกคนแรก ตอนนั้นการศึกษาในจังหวัดแพร่ ก็จะมีโรงเรียนที่มีชื่อเสียงไม่มากนัก พอมีคุณตาไปอยู่เชียงใหม่กับหลายคน คุณพ่อก็ส่งไปเรียนต่อที่เชียงใหม่ ดิฉันจะเป็นเด็กที่ถูกส่งไปเรียนแล้วจะกลับบ้านเสาร์-อาทิตย์ หรือถ้าไปเชียงใหม่ก็กลับบ้านเดือนละหน เพราะฉะนั้นจะอยู่กับเรื่องของการให้ความสำคัญการศึกษามาตลอด

ดิฉันเรียนโรงเรียนคริสเตียนตั้งแต่เล็กๆ อยู่เมืองแพร่ก็จะเรียนเจริญราษฎร์ เป็นโรงเรียนคริสเตียนกระปรังแดง แล้วพอไปเรียนเชียงใหม่ก็ไปเรียนโรงเรียนคริสเตียนอีกคือโรงเรียนคาราวิทาลัย

เรียนที่นั่นจนกระทั่งจบมัธยมปลาย ใจเราก็คืออยากเป็นเด็กกรุงเทพฯ บ้าง สมัยก่อนจะเรียนอะไรต่อพอก็ให้อิสระในการคิด แต่เราก็คืออะไรไม่ค่อยออก เด็กบ้านนอกต่างจังหวัดนะคะ แต่ก็คิดว่าการศึกษาพยาบาลน่าจะเหมาะกับเราเพราะเราไม่ใช่คนเก่งมากเหมือนคนที่เรียนแพทย์ พ่อแม่ก็รู้สึกว่าการเรียนพยาบาลก็ช่วยเหลือพ่อแม่ได้ ก็เลยเลือกเรียนพยาบาลที่รามาริบัติซึ่งเป็นคณะที่เปิดใหม่”

ในเวลานั้นโรงเรียนพยาบาลรามาริบัติเป็นหนึ่งในสิบภาควิชาแรกของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ เดิมใช้ชื่อว่า ภาควิชาโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย (ต่อมาในปี ๒๕๑๓ ได้เสนอขอเปลี่ยนเป็นภาควิชาพยาบาลศาสตร์ และได้รับอนุมัติให้ใช้ชื่อใหม่ในปี ๒๕๑๔) ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ ได้ดำเนินการกิจสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา โดยดูแลทั้งด้านการจัดการศึกษาและด้านบริการพยาบาล ในด้านการศึกษา ได้เปิดดำเนินการสอนหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาลในปี ๒๕๑๒ รับนักเรียนรุ่นแรก ๑๐๐ คน และเปิดรับนักศึกษาพยาบาลปริญญาตรี โดยในระยะเริ่มแรกได้ขอให้โรงเรียนผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน) ผลิตนักศึกษาให้ก่อนจำนวน ๕ รุ่น ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๑๒ ต่อมาในปี ๒๕๑๓ ได้เปิดรับนักศึกษาพยาบาลเข้าเรียนในหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลรามาริบัติ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยคณาจารย์ผู้มากบุกเบิกโรงเรียนเป็นครั้งแรก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยาเล่าย้อนความหลังถึงการเรียนพยาบาลในยุคนั้นว่า

“สมัยก่อนโรงเรียนพยาบาลก็จะอยู่ใต้คณะแพทยทั้งหมด สมัยก่อนนั้น ศิริราชก็ขึ้นอยู่กับศิริราช คณะพยาบาลศาสตร์ปัจจุบันก็ขึ้นอยู่กับศิริราชของรามาริบัติก็เป็นโรงเรียนพยาบาลแห่งที่ ๒ ขึ้นอยู่คณะแพทยศาสตร์รามาริบัติ เรารู้สึกว่ามันก็เป็นสถาบันใหม่ แล้วเราก็ดิฉันได้ฟังมาก็อยากจะมาเรียน พอได้เข้ามาเรียนก็รู้สึกว่ามันเป็นอะไรใหม่ที่ไม่ใช่พยาบาลที่สถาบันอื่นๆ เขาเรียนกัน ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์จะไม่เคร่งครัดเรื่องกฎระเบียบนะ สมัยก่อนนักเรียนพยาบาลเข้มงวดมากเรื่องระเบียบพอมายูเรียนนี้เราก็ดูใจอะไรใหม่ๆ แล้วเราก็เป็นเด็กต่างจังหวัด ห้องเรียนก็ดี ครูก็ดี สมัยใหม่ไปหมด ตอนนั้นที่นี้ มูลนิธิริออคก็ เฟลเลอร์ เขาสนับสนุนการสร้างคณะรวมทั้งสร้างโรงเรียนพยาบาลด้วย อาจารย์ส่วนหนึ่งก็ไปเรียนจบต่างประเทศมา เรารู้สึกดีเดินเดินกับสถาบันการศึกษาของเราในช่วงนั้นมาก มาเรียนก็สนุก แล้วก็กฎระเบียบเรื่องรุ่นพี่รุ่นน้อง ถือว่าเราเป็นเพื่อนกันหมด อาจารย์ก็จะให้เกียรตินักเรียน จะไม่เหมือนกับระบบอื่น เรียกได้ว่าโรงเรียนนี้เป็นพยาบาลสายพันธุ์ใหม่ของสมัยนี้นั่นละ”

ดิฉันเข้ามาเป็นเด็กแรก แต่เข้ามาเรียน
รามฯเป็นรุ่นที่ ๒ จริงๆก่อนเปิดเป็นรามฯ เขา
ฝากเรียนที่ศิริราช ๕ รุ่น แต่ถูกศิษย์ที่เป็นหลักสูตร
ที่นี้จริงๆคือรุ่นที่ ๒ เข้ามาเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๔ เรียนจบ
เมื่อปี ๒๕๑๘ ทุกคนที่จบก็จะได้เข้าทำงานที่คณะ
ทั้งหมด แต่จะมีรุ่นที่บางคนออกไปเพราะว่าใช้ทุน
เสร็จ ๒ ปี ก็อาจจะมิลิตรี้ออกไปได้ ก็มีหลายคน
ก็ไปทำหน้าที่ที่อื่น แต่สำหรับดิฉันเองก็อยู่ที่ทำงาน
ที่นี่ แต่พอเราทำงานได้ซักระยะหนึ่งเราจะมีควม
รู้สึกที่เราต้องทำอะไรใหม่ คือระหว่างทำงานปีแรก
จะตื่นตื่นกับงานมากเพราะเราเหมือนพยาบาล
อ่อนหัด อะไรก็นำเรียนนำดูไปหมด อาจจะเพราะ
ดิฉันมีนิสัยชอบเรียนชอบรู้

อย่างการขึ้นวอร์ดของพยาบาลนี้ไม่ใช่
เรื่องง่ายนะ เพราะเราต้องรับผิดชอบคนไข้ ไม่ได้
มีหมอยู่กับเราตลอดเวลา เราก็ต้องวางแผนว่า
ถ้าคนไข้เป็นอะไรต้องทำอะไร คือมันต้องคิด
อยู่ในหัว ต้องวางแผน ก็รู้สึกทำทามาก แต่พอสัก
สามปีมันเริ่มอยู่ตัวแล้ว มีความรู้สึกว่าต้องทำอะไร
ใหม่ ก็เตรียมตัวเองด้วยการเรียนภาษาอังกฤษบ้าง
นอกเวลาทำงานก็ไปเรียนอย่างเช่นที่สถาบันภาษา
จุฬาฯ ไปเรียนนิคเรียนไปเรื่อย แล้วก็เรียนด้วย
เทีซด้วย คือเราจบพยาบาลนี้เรามีสตาจ์แล้วนะ
เทีซด้วยกันทุกเดือน ก็นัดกลุ่มไปเทีซด้วยกัน ทั้งเรียน
ทั้งเทีซก็สนุก แต่ทำอะไรก็จะนึกถึงความก้าวหน้า
ต่อไป คือไม่คิดที่จะหยุดอยู่แค่นั้น

ตอนนั้นวิชาชีพพยาบาลไปต่างประเทศ
ง่ายมาก ทราบว่ารุ่นที่เขาไปทำงานกัน เราก็รู้สึก
อยากไปเพราะอยากจะไปหาประสบการณ์ข้างนอก
บ้าง พอได้มีเพื่อนอยู่สองสามคนที่สนิท มีคนหนึ่ง
เขาเคยไป กว่าจะตัดสินใจก็เข้าไปนิดหนึ่ง คำว่าซำนี่
หมายความว่าอย่างไร ไปขอวิชาที่สถานทูต ก็โชคดี
ไปสามคนก็ผ่านทั้งหมด ตั้งใจจะไปกันแล้ว แต่
ช่วงนั้นอเมริกาเขามีโควต้าให้ประเทศโลกที่ ๓ อย่าง
คนเขมร เวียดนาม พม่าเข้าประเทศ พอสัมภาษณ์
ก็ให้รอ เขาก็บอกโควต้าเต็ม ก็เลยไม่ได้ไป เราก็เลย
คิดเรียนต่อปริญญาโท เปลี่ยนวิธีคิดใหม่มุ่งเรียน
ปริญญาโท ที่นี้เรียนปริญญาจะเรียนอะไร เมื่อก่อน
พยาบาลอาจจะไปโทสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง แต่ที่นี้
โรงเรียนเราทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ คือหลักสูตรที่
เน้นการปฏิบัติงานทางคลินิก คือความเป็นพยาบาล
ไม่ได้เป็นหลักสูตรที่เตรียมครูพยาบาล ไม่ได้เตรียม
ผู้บริหารพยาบาล แต่เตรียมที่จะเป็นพยาบาลใน
คลินิกเป็นหลักสูตรแรกของประเทศ ก็จะมีมหิดล
และคณะพยาบาลศาสตร์ของเราเปิดเป็นที่แรก
ก็เข้ามาเรียนเป็นรุ่นที่ ๒ ของหลักสูตรนั้น มาเรียน
แล้วก็สนุก เรียนสองปีจบก็จะกลับมาทำงาน แต่
อย่างที่บอกมันก็อาจจะถูกกำหนดเช่นเดียวกันว่า
คือตอนนั้นขาดครู แทนที่เราจะกลับไปเป็นพยาบาล
เขาก็บอกวามาช่วยเป็นครูของโรงเรียนเถอะ แต่ว่า



“เป็นพยาบาลที่ดีเป็นยากนะ
เป็นคนคืออย่างเดียวไม่พอเพียง พยาบาลต้องเก่งและต้องดี
คำว่าเก่งก็ต้องเก่งทั้งความรู้และประสบการณ์”

ครูที่จะพัฒนาทางคลินิกมาทำปริญญาโท คือ
สอนนักเรียนให้เก่งคลินิก แทนที่เราจะเป็นพยาบาล
ที่เก่งทางคลินิก เราก็มาเป็นครูพยาบาลที่ให้ความ
สำคัญเรื่องคลินิก ก็ทำงานเป็นครูพยาบาลไปได้
ซักระยะหนึ่ง ช่วงที่ทำงานอยู่ก็ได้เจอคุณหมอ
เป็นหมอเด็กที่จบที่นี้ เพราะเราก็ทำงานอยู่แผนกเด็ก
ก็รู้จักกัน ชอบกัน สุดท้ายก็แต่งงานกัน

พอแต่งงานปีก็หัวเลี้ยวหัวต่อ เขาก็
ถามว่าจะตามเขาไปละตอนไหนเพราะเขาต้อง
ใช้ทุนต่างจังหวัด หรือจะตั้งมั่นอยู่กรุงเทพฯเป็นหลัก
เขาไปทะเลจนชักหักเคี้ยวก็กลับมา ก็คุยกันเขอะ
ก็เลยสรุปตกลงตามกันว่าให้ดิฉันรับเป็นอาจารย์ที่นี้
เถอะ อย่าทะเลาะตามเขาไป เพราะถึงจังหวะหนึ่ง
เขาต้องกลับมา ก็เลยตั้งมั่นว่าจะสร้างครอบครัวอยู่ที่นี้
ก็เลยบรรจุเป็นอาจารย์อยู่ที่นี้ ทำงานเป็นอาจารย์
ซักระยะหนึ่งก็มีครอบครัว มีลูก”

เส้นทางชีวิตของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.จิริยา เหมือนถูกกำหนดมาว่านอกจากจะเป็น
พยาบาลแล้ว ยังต้องทำงานด้านการบริหารการศึกษา
ในฐานะ “ครูพยาบาล” อีกด้วย

“เมื่อก่อนทุนไปเรียนต่างประเทศมีน้อย
ที่นี้ก็เปิดหลักสูตรพยาบาลปริญญาเอกแห่งแรก
ของประเทศไทย อาจารย์ที่จบจากต่างประเทศมาก็
เข้าเรียนต่อหลักสูตรปริญญาเอก พอจบแล้วเขาก็
มองว่าดิฉันก็เข้ามาช่วยงานบริหารของโรงเรียนได้
ผู้ใหญ่อยากจะให้เข้ามาช่วยนอกจากสอนแล้วให้
มาช่วยบริหารของโรงเรียนด้วย ตอนนั้นก็เป็รองๆ
ฝ่ายนโยบายและแผน ท่านก็มองว่า พวกเราที่จบ
จากหลักสูตรประเทศไทยควรจะออกไปศึกษาใน
ต่างประเทศ แล้วให้ดิฉันเป็นคนเสนอทำโครงการ
ขึ้นมา ตอนนั้นก็เลยไปเรียนหลักสูตรปริญญาเอกที่
มิชิแกน ก็ไปอยู่ที่นั่นปีหนึ่ง ได้ไปพัฒนา ไปเรียนรู้

วิธีการจัดปริญญาเอก การเรียนการสอน เป้าหมาย
คือให้เรากลับมาช่วยพัฒนาหลักสูตรปริญญาเอก
ผู้ใหญ่ให้โอกาสเราด้วย แล้วก็กลับมาช่วยงานที่นี้
ส่วนหนึ่งเราก็อยกทำงานวิชาการนะ แต่คนไม่พอ
ที่จะบริหาร เราก็ถูกผลักดันมาเสริมห้องบริหารพอสมควร
ทั้งๆที่เราตั้งใจจะทำงานวิชาการ ออกจะเป็นนักวิจัย
แต่ว่าอาจจะถูกกำหนดมาอีก (หัวเราะ) ไม่แปลกเรา
ไปตรงนั้นเลย แต่ถูกผลักดันมาทำงานบริหารตั้งแต่นั้น
จนบัดนี้”

เมื่อถามถึงความแตกต่างของการทำงาน
ระหว่างครูพยาบาลกับการเป็นพยาบาลวิชาชีพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิริยา ไขความกระจ่างให้ฟัง
ว่า

“โดยความเชื่อของดิฉันนะคะ การเป็น
ครูพยาบาล จะทำหน้าที่ครูได้ดี ต้องมีประสบการณ์
เป็นพยาบาลมาก่อน คือทำงานพยาบาลมาก่อน
จะทำงานในฐานะที่เป็นอาจารย์ก็ได้ อาจารย์ไม่ใช่จะ
สอนอย่างเดียว แต่ต้องไปทำงานกับคนไข้ด้วย ถ้า
อาจารย์พยาบาลไม่เคยเป็นพยาบาลในคลินิก จะเป็น
ครูพยาบาลที่ดีไม่ได้ เหมือนหมอบอกเป็นอาจารย์หมอบอก
ก็ต้องปฏิบัติ ครูพยาบาลก็คือว่าเราต้องทำงานกับ
คนไข้มาก่อน ประสบการณ์อย่างน้อยจะก็ปีก็ได้
อย่างดิฉันประสบการณ์ทำงานตอนพี่จบพยาบาล
จริงๆที่ขังไม่ได้เรียนต่อ อย่างน้อยก็ประมาณ ๓ ปี
แล้วพอปี ๔-๕ เราไปเรียนปริญญาโทเราก็ยังไม่ได้ตั้ง
คลินิก ปิดเทอมเราก็ยังมาช่วยทำงานพยาบาล คือ
ขอให้มันประสบการณ์ทางพยาบาล ยิ่งมากยิ่งนานเท่าไร
ยิ่งดี ถือว่าเป็นคุณพละ เป็นองค์ความรู้ที่มันคิดตัว
องค์ความรู้มันไม่สามารถพัฒนาได้ถ้าเราไม่เคยมี
ประสบการณ์ เพราะฉะนั้นการเป็นครูพยาบาลต้อง
เป็นพยาบาลทำงานมาก่อน เป็นอาจารย์ไม่ใช่จะสอน
อย่างเดียวต้องปลีกเวลาไปทำงานพยาบาลกับคนไข้
ส่วนที่ว่าพยาบาลต่างจากอาจารย์ขังใจ คือความ
รับผิดชอบของพยาบาลต่อคนไข้ ต่อครอบครัว
คนไข้ เพราะว่าหน้าที่ของพยาบาลศาสตร์ของเรา
จะระบุไว้เลยว่า พยาบาลจะต้องสนใจความ
ต้องการของคนไข้ แล้วก็ครอบครัว แล้วก็
สนองต่อความต้องการนั้น ถามว่าแล้วความ
ต้องการนั้นคืออะไร ความต้องการของมนุษย์คนหนึ่ง
มนุษย์เราวันหนึ่งจะต้องกินอยู่ หลับนอนพักผ่อน
ออกกำลังกาย มีสังคม มีเพื่อน อันนี้เป็นสังคมของ
มนุษย์ แต่ยามเราเจ็บไข้ได้ป่วย โรคหรือความเจ็บป่วย
นั้นมันมาทำให้ความต้องการของเราเปลี่ยนไป
สมมุติว่าเราต้องกินข้าววันละสามมื้อ แล้วก็อาหาร
ที่เขาบอกว่าคนปกติต้องกิน ๕ หมู่ คนไข้ก็ต้องกิน
ที่ถูกสุขภาพนะ แต่มันอาจจะถูกโมดิฟายไปใหม่
ว่ากินแป้งน้อยนะ พยาบาลต้องรู้เรื่องพวกนี้ ที่จะ
ช่วยให้คนไข้ได้รับการดูแลอย่างนั้นถูกต้อง ที่นี้
พยาบาลจะช่วยเรื่องนั้นได้อย่างไร พยาบาลอาจจะ
ช่วยโดยตรงจากความรู้ที่มีอยู่ หรือจะต้องปรึกษา-

หาหรือกับแพทย์ เพราะแพทย์คือผู้ที่รักษา สมมุติ คนไข้เป็นโรคเบาหวาน โรคเบาหวานแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกัน เบาหวานร้อยคนสภาพก็ต่างกัน คนนี้ น้ำตาลเท่าโน้นเท่านี้ คนนี้มีภาวะแทรกซ้อน การปรับวิธีการกินของคนไข้หนึ่งคน พยาบาลต้องรู้หลักการ แต่พอในรายละเอียดต้องคุยกับคุณหมอนักศึกษา แล้ว ก็จะต้องมาช่วยคนไข้ ว่าจะต้องกินแบบนี้ ถึงจะ เหมาะกับคุณนะโดยที่ต้องอาศัยความคิดของคุณหมอ ด้วยที่จะรักษาสภาพตรงนี้ มันไม่ใช่จากหนังสือเล่มนั้นเล่มนี้ ความจริงก็คือดึงเอาความรู้จากที่เรา เรียนมาแบบที่ตนเองก็เรียนมาเหมือนกันแต่คนละ มิติกับเรา กับคุณหมอนี้ก็จะต่างกัน ตรงที่หมอจะ รักษาแต่เราเน้นเรื่องของการปรับกับความต้องการ ของวิถีชีวิตจริง เราเน้นทำให้คนไข้ เพราะคนไข้ป่วย ทำเองไม่ได้ เราก็ต้องทำให้ทำแทนยามที่เขาป่วย แต่ถ้าเขาทำได้เอง หน้าที่ของพยาบาลก็ต้อง ช่วยสอนเขาเรื่องวิธีการที่จะดูแลตัวเองหรือจัดการ ตัวเอง เขากลับไปบ้านจะได้จัดการ กับตัวเองได้

อันนี้คือหน้าที่ของพยาบาลที่ต่างจากหมอ เราก็ต้องรู้วิธีการนี้ เพราะฉะนั้นพยาบาลต้องเรียน ศาสตร์ของตัวเองว่าความต้องการมีเรื่องอะไรบ้าง จะต้องบูรณาการจากทางด้านการแพทย์ ทางสังคม ทางด้านจิตวิทยา เพราะฉะนั้นพยาบาลเลยต้องเรียน กว้างนิดหนึ่ง เพื่อที่จะเข้าใจภาพรวม เรายังบอกว่า พยาบาลต้องเข้าใจองค์กรรวม พยาบาลที่ดีต้องเข้าใจ ความต้องการของคนไข้ แล้วก็ช่วยให้เขาสนองต่อ ความต้องการของเขาได้อย่างเหมาะสมเป็นปัจเจกบุคคล เป็นรายๆไป อันนี้คือหน้าที่ของพยาบาล

พยาบาลต่างจากครูพยาบาลยังงี้ ก็คือ พยาบาลมีหน้าที่จะสนองต่อความต้องการคนไข้ ทำความเข้าใจกับคนไข้ เรารับผิดชอบก็คนเหล่านี้ๆ อาจารย์พยาบาลก็ทำเช่นนี้แต่ว่าไม่ใช่หน้าที่หลัก หน้าที่หลักคือสอนนักเรียน เพราะฉะนั้นอาจารย์-พยาบาลก็จะเกี่ยวข้องกับพยาบาลที่ให้การดูแลคนไข้ อาจารย์ที่อยู่บนหอผู้ป่วย อาจารย์พยาบาลก็จะ ไม่ได้รับโหลดเคสเป็นคนไข้ สมมุติอาจารย์พยาบาล ขึ้นไปก็ดูแลนักเรียน ๓-๔ คน สภาพพยาบาลจะ เป็นคนกำหนดไม่ให้มากเกินไป เพราะฉะนั้นสอน เด็กไม่ทั่วถึง อาจารย์ ๑ คน กับนักศึกษาชั้นวอร์ด ต้องไม่เกิน ๘ คน รามาธิบดีเนื่องจากคนไข้ซับซ้อน เราก็จะประมาณ ๖ คน แต่ว่าครูก็จะไม่สามารถดูแล ๖ คนได้ทั้งหมด ก็ต้องช่วยกัน ครูก็ต้องช่วย พยาบาลทำงานกับคนไข้ พยาบาลก็ช่วยครูดูแลเด็ก อันนี้จะเป็นบรรยากาศที่เราทำงานในคลินิก เป็นการ ทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์พยาบาล พยาบาล ที่ดูแลคนไข้ นักศึกษาพยาบาล เพราะฉะนั้นคนไข้ ที่จะได้รับการตรวจดูแลคนหนึ่ง ในโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งฝึกของคนไข้ต้องเข้าใจ อาจจะต้องมีนักเรียน มีครู ทำงานกันแบบนี้ แต่ จริงๆเราจะระมัดระวังมาก เราจะเตรียมนักเรียน



โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีฯ ในอินเดียเมื่อแรกก่อตั้ง

ในห้องปฏิบัติการก่อน ไม่ใช่อยู่ๆเอาไปทดลองกับ คนไข้เลย ฝึกซ้อมกันกับหุ่นบ้าง บางทีก็กับคนไข้ จำลอง ฝึกวิชีคิด ฝึกวิชีจัดการ คือบางทีขึ้นไป ทำงานนี้มันไม่ใช่แค่ขึ้นไปทำหัตถการ เราต้องเข้าใจ หลากหลาย วิชีคิด วิชีพูด”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา บอกเล่าถึง หลักสำคัญของศาสตร์การเรียนการสอนวิชาพยาบาล สรุปลงเป็นใจความสำคัญที่น่าสนใจและน่าจะเป็น ประโยชน์สำหรับเยาวชนที่สนใจจะเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล ในอนาคตว่า

“การที่พยาบาลจะทำงานได้ดี หนึ่งต้องมี ความรู้ ความรู้หมายถึงทฤษฎีที่เรียนมาเป็นความรู้ อันที่สองต้องมีประสบการณ์ อันที่สาม ต้องมีการ ตัดสินใจเชิงคลินิก ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็คือต้องมีความรู้ และประสบการณ์ที่ดี ก็จะทำให้มีการตัดสินใจที่ดีขึ้น การเรียนพยาบาลนี้องค์ความรู้ที่นักเรียนพยาบาล จำเป็นจะต้องรู้มี ๔ อย่าง อย่างที่หนึ่ง เราเรียกว่า Exclusive Knowledge ความรู้ที่มันเป็นค่าร่า เป็นกระดาษหนังสืออะไรอย่างนี้ อาจจะเป็นศาสตร์ ของพยาบาลเอง หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง พยาบาลเอง จำเป็นต้องรู้เรื่องโรค แต่ไม่ได้รับรู้เพื่อไปรักษา รู้เพื่อ ค้ำใจว่าทำไมมนุษย์คนนี้เขาถึงมีกระบวนการเปลี่ยนแปลง ของร่างกายเป็นแบบนี้ รู้เพื่อให้เขาใจว่าเขาเหนื่อย เพราะว่าโรคเขาเป็นอย่างนี้ เราจะไปดูแลเขาขังง ไม่ให้เหนื่อย แต่หมอเขารู้ว่าเหนื่อยเพราะอะไร จะไป หาการรักษา ทำยังไงไม่ให้เหนื่อย แต่พยาบาลรู้เพื่อ ค้ำใจว่าเขาเหนื่อยเพราะอะไร หาวิธีการมาช่วยบรรเทา บำบัดเขาให้สุขสบาย ให้เขาไม่ทุกข์ทรมาน หรือ เอาแผนการรักษาของหมอมาปฏิบัติให้กับคนไข้ ให้ คนไข้หาย แถมบางอันหมอบริการตัวเองไม่ได้

อย่างไรในห้องผ่าตัดหมอบอกก็ผ่าตัด บางที สังการรักษาด้วยการให้ยา พยาบาลก็จะช่วยให้

เพราะฉะนั้นพยาบาลก็ต้องเข้าใจเรื่องยา รู้ว่า มัน จะเกิดอันตรายอย่างไร พยาบาลที่ดีต้องทำอย่างนี้ เพราะฉะนั้นการเรียนพยาบาลในปัจจุบันที่โลกซับซ้อน ขึ้น วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าขึ้น ความรู้มันมีมากขึ้น จบการศึกษาปริญญาตรีอย่างเดียวไม่พอเพียงแล้ว ก็ต้องมีการเรียนปริญญาโท เอก ตามมา อันนี้คือ เหตุผลว่าทำไมศาสตร์ตัวนี้เมื่อก่อนไม่มีเลขนะ พยาบาลปริญญาเอก มีแต่พยาบาลประกาศนียบัตร ด้วยซ้ำไป อันนี้พยาบาลประกาศนียบัตรก็ไม่พอ ต้องไปพอเรียนปริญญาตรี อันนี้เพราะว่าความ ‘ซับซ้อนของวิทยาการความรู้ด้วย ความสำคัญของ พัฒนาการที่มันผ่านไป ถ้าเรารู้มาก คนไข้ก็จะ ปลอดภัยมากขึ้น ถ้าคุณได้คนที่รู้น้อยไปดูแล หรือ ประสบการณ์น้อย คุณก็เสี่ยง อะไรจะเกิดขึ้นก็จาก บุคลากรที่ถูกเตรียมมาอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นเราเป็นอาจารย์พยาบาล องค์ความรู้ที่มีเราต้องสอนเขา และสิ่งที่นักเรียน ปริญญาตรีจะต้องรู้คืออะไร อันนี้คือหนึ่งเรื่องแล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญก็คือองค์ความรู้ที่ต้องเข้าใจว่า คนเรามีกินอยู่ หลับนอนพักผ่อน ต้องเรียนต้องสอน ว่าเป็นโรคเหล่านี้แล้วจะมีผลอย่างไร อันนี้เราต้อง สอนเป็นเวอร์ชันใหญ่มาก อีกอันหนึ่งที่ต้องรู้คือ จริยศาสตร์ เป็นองค์ความรู้ที่สองเพราะพยาบาล ถือว่าทำงานกับมนุษย์ ต้องไม่ทำผิด โชคดีที่คนเป็น พยาบาลค่อนข้างจะขอมเสียดสละว่าตนเองจะมา ทำงานหนัก ทำงานที่ใครไม่อยากทำ คิดแบบนี้ ก็ถือว่าเป็นคนดีในบางส่วนแล้ว ถ้าคนไม่ชอบก็คง ไม่สมัครเรียนพยาบาล ส่วนใหญ่ที่เรารับสัมภาษณ์-นักเรียนจะเห็นว่าส่วนใหญ่มีใจอยากช่วยเหลือคน อันนี้อันที่หนึ่งนะ อันที่สองทำตามใจคุณพ่อ คุณแม่ ตัวเขาก็ไม่ชอบนักหรอก แต่คุณพ่อ คุณแม่ขอร้องมา แล้วก็โอนอ่อนตามพ่อแม่ก็แสดงว่ามีใจให้บ้างละ

อย่างน้อยเราก็โชคดีที่เราได้เด็กพวกนี้ เป็นเด็กค่อนข้างดีไม่ค่อยเกเร เพราะฉะนั้นเราก็ไม่พยายามทำให้เขาเป็นคนดีมากขึ้น ให้เขาอยู่ในศีลธรรมจรรยา แล้วก็มองว่ามันจะเป็นประโยชน์นะ เราอาจจะเห็นเรื่องความไม่ดีของพยาบาลทั้งหลายตามหน้าหนังสือพิมพ์ แต่ทุกอาชีพในโลกนี้ก็มีทั้งคนดีคนไม่ดี เราก็พยายามบ่มเพาะให้เขาดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นเรื่องที่เราให้ความสำคัญในเรื่องจริยธรรมก็เลยต้องเรียนวิชาชีพ จริยศาสตร์ กฎหมายวิชาชีพ เราก็คิดว่ามันที่ได้ยินว่าที่สหรัฐอเมริกาเคยมีคนล้มกายนางพยาบาลที่คนอเมริกันมองว่ามีจริยธรรมสูง เขาตอบว่าวิชาชีพพยาบาล หมายถึงว่าเขาดีแล้ว

เรื่องที่สามเราเรียกว่า **สุนทรียศาสตร์** คือ ความเป็นพยาบาลนี้ถ้าเป็นคนที่มีจิตใจงดงามด้วย มีจิตใจเป็นศิลปะคิดป็นด้วย อันนี้ก็เป็นคุณสมบัติที่ดี ถ้าเรามี Service Mind มีความเป็นอาร์ต เป็นศิลปะ คนไข้ก็จะรู้สึก คือพยาบาลนี้บางครั้งจะเห็นว่าเขาเป็นคนที่ทำอะไรเนี้ยบ สวยงาม หมายถึงว่าเขามีความเป็นศิลปะ เพราะฉะนั้นในหลักสูตรเราก็จะเน้นถึงวิชาพวกนี้ ร้องเพลง เดินรำ ดนตรี ในทางพยาบาลเองเราก็จะมีศาสตร์และศิลปะของการพยาบาล มันก็มีศิลปะนะ ไม่ใช่คุณจะทำอะไรก็วาง มันก็จะสอดแทรกเข้าไปในความเป็นศิลปะ การจัดโต๊ะ จัดเตียงมันต้องมีศิลปะ ไม่ใช่ว่าทำไปเรื่อย อันนี้เป็นองค์ความรู้ที่เราจะต้องสอน ต้องสอนปฏิบัติไป ซึมซับกันไป มันไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะมาเขียนว่าศิลปะหมายถึงอะไร แต่จะถูกสอดแทรกเข้าไปในความเป็นพยาบาล

เรื่องที่สี่ก็คือ **Personal Knowledge** คือ แต่ละคนต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาแล้วก็พัฒนาตนเอง ระบบการเรียนเราถึงเป็นเทรนนิ่ง จะเห็นว่าการเรียนพยาบาลจะต้องมีพี่ มีน้อง มีรุ่นพี่รุ่นน้อง ถึงจบไปใหม่ๆ เขายังไม่ให้เรารับผิดชอบเต็มที่นะ เปรียบเทียบก็เหมือนคนอ่อนหัด เป็นนักเรียนพยาบาลยังอ่อนหัดใหญ่ เป็นพยาบาลจบใหม่ก็ยังถือว่าอ่อนหัดอยู่ เพราะฉะนั้นจะต้องมีพี่ เวลาขึ้นวอร์ดนี้เราไม่ปล่อยเดี่ยว เพื่อความปลอดภัยของคนไข้ เวลาเราจัดเวรจะต้องมีรุ่นพี่รุ่นน้อง สมัยก่อนโรงพยาบาลและคนป่วยไม่เคยเท่านี้ กว่าจะ In Charge ได้ต้องเกิน ๕ ปี เดียวนี้พอ ๓ ปีก็ได้แล้วเพราะว่าไม่มีคนทำงาน ตอนนี้พยาบาลถือว่าขาดมาก

โรงพยาบาลรามาริบัติ นับเป็นโรงพยาบาลที่มีจำนวนผู้ป่วยมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ เพราะฉะนั้นคนไข้จึงมีความซับซ้อนมากกว่าโรงพยาบาลในต่างจังหวัด แน่นนอนว่าเมื่อผู้ป่วยมีจำนวนมาก บุคลากรทางการแพทย์ก็ต้องทำงานหนักเพื่อให้บริการแก่ผู้ป่วยอย่างทั่วถึง

“ที่นี้คือสถาบันการแพทย์ มีเรียนเรสซิเด้นท์ คนเก่งก็จะมารวมกันอยู่ คนไข้ก็จะซับซ้อน ถามว่า

เสี่ยงมั๊ย เสี่ยงและพยาบาลต้องเฝ้าระวัง คือหน้าที่ของพยาบาล นอกจากจะคอยสนองต่อความต้องการของคนป่วย ถ้าถามดิฉัน อันนี้สำคัญมากๆ เพราะคนไข้จะตายจะรอดอยู่ที่ความสามารถของคุณพยาบาลว่าจะแปลความหมายได้ถูกต้องอย่างไร ถ้าคุณไปเจอพยาบาลที่มีคุณสมบัติอย่างที่บอก ถูกเตรียมอย่างถูกต้อง มีองค์ความรู้ มีประสบการณ์มาเป็นปี เป็นคนดี ไม่ละทิ้ง เอาใจใส่ผู้ป่วย เพราะฉะนั้นถือว่าเราอยู่ในสังคมที่ดี พยาบาลมีหน้าที่เฝ้าระวังไม่ละเลย ต้องเฝ้าต่อการเปลี่ยนแปลงของคนไข้ อันนี้แหละใครไม่เคยป่วยจะไม่รู้

ถ้าใครเคยป่วยจะรู้ว่าพยาบาลสำคัญอย่างไร พยาบาลจะเฝ้าดูว่าอาการคุณจะไปทางไหน แล้วอันที่ส่งนอกจากเฝ้าแล้ว แปลผลเสร็จแล้ว ต้องมีความสามารถที่หมอยอมรับ อันนี้ก็เป็นความสามารถของพยาบาลอีกอันหนึ่งนะคะ ถ้าพยาบาลคนไหนเก่ง ทำนายอะไรแม่นยำๆ พุคอะไรหมอยะพึง แต่ถ้าคนไม่แม่นยำที่หมอก็อาจจะรู้สึกว่าเขาเสียเวลา บางทีไม่มาก็ได้ แต่ถ้าพยาบาลเก่งๆแม่นยำๆ ตามหมอยะมาทันที อันนี้ก็เป็นความสามารถอีกอย่างหนึ่งที่พยาบาลจะต้องพัฒนาให้เก่ง แล้วต้องตามหมอยังไงแล้วให้มาให้ได้ ถ้าไม่มาเราต้องมียุติการพูด ถ้าคุณหมอยะไม่มาจะเกิดอะไร รับผิดชอบนะ คือต้องมีระบบ แล้วต้องเป็นทีม อันนี้แหละที่ดิฉันบอกว่าเป็นศิลปะ ถ้าพยาบาลคนนั้นมีศิลปะในการจัดการ คนไข้ก็จะปลอดภัย ตามคุณหมอยะให้รักษา แทนที่จะปล่อยให้กระบวนการของโรคมันลุกลาม บางทีเวลานั้นไม่คอย เชื้อมั๊ยคะคนไข้บางคนสมัยที่ดิฉันเป็นพยาบาลเด็กที่แผนกเด็ก ตอนนั้นเราต้องเฝ้าระวังมากที่สุดคือคนไข้เลือดออกกระช้ำช็อก เราไปไหนไม่ได้เลยนะคะ การเปลี่ยนแปลงมันเกิดขึ้นทุก ๕ นาที หรือทุกนาที หรือเคยมีคนไข้ที่เราเฝ้าแล้วรอดชีวิต เรากุมใจมาก ที่ทำให้เขาหายแล้วกลับมาเป็นมนุษย์ปกติ ตอนนั้นยากมาก บางทีไม่มีใครรู้หรือเราเองกุมใจเองคือการช่วยคนคนหนึ่งให้มีชีวิตรอด ไม่ต้องมีใครบอกหรือ เราสู้ของเราเอง เป็นความสุขของการเป็นพยาบาลนะคะ เป็นเรื่องหล่อเลี้ยง ดิฉันถึงบอกว่าไม่ต้องไปทำบุญที่ไหน คุณทำบุญได้ทุกที่ทุกวันถ้าจะทำบุญ อาชีพนี้เป็นอาชีพที่ดีที่เราได้สร้างบุญคุณ ได้ช่วยคนที่เขามีความทุกข์

...การเป็นพยาบาล เป็นหมอยอยู่ในสภาวะการทำงานที่เครียด แล้วก็การทำงานของเราทุกอย่างขึ้นอยู่กับชีวิตคนทุกอย่างสำคัญหมดเลย ภาวะเครียดอะไรต่าง ๆ รับรองว่าเกิดแน่นอน คือเราช่วยคนก็จริง แต่ถ้าเราเอาตัวเองเข้าไป เหมือนเราแบกโลกทั้งโลกไว้ อย่างนั้นไม่ได้ เราต้องรู้ว่าเราทำเพื่อช่วยคนอื่น เราไม่ใช่ตัวคนไข้หรือญาติพี่น้องเขา ถ้าเราเป็นเช่นนั้นเราเป็นพยาบาลไม่ได้ เราอ่อนแอไม่ได้ เราต้องเข้มแข็ง และเราต้องเข้าใจว่านี่คือกระบวนการของโรค สมมุติเรารู้แลคนไข้กำลังจะตาย ถ้าเราจะตายไปกับเขา เรา

ก็เป็นสิ่งที่ให้เขาไม่ได้ แต่เราต้องเข้าใจให้ได้ว่านี่คือกระบวนการของโรค กระบวนการของชีวิตที่มันเกิดขึ้น แต่เราต่างหากที่จะบรรเทาเบาบางได้ เราก็ทำจุดนั้นซะ ดิฉันก็จะใช้หลักแบบนี้ เราก็จะไม่ไปเครียด แต่โอ.เค.เราต้องเห็นใจ เราต้องเข้าใจ แต่เราต้องไม่ทุกข์ ถ้าเกิดเราทุกข์ เราเป็นพยาบาลไม่ได้ และพี่ก็คิดว่าคุณหมอยะก็เช่นเดียวกัน แต่แน่นอนบางครั้งมันก็ต้องมีความรู้สึก แต่เรามีวิถีจัดการ อย่างเช่น เราเผชิญกับความเครียดมันไม่ไหว คือความเครียดนิดๆกระตุ้นให้เราแอกทีฟ กระตุ้นให้เราพัฒนาการ แต่ถ้ามันมากไปก็ต้องหยุด บางทีครอบครัวจะเอาโน่นเอานี้ บางคนก็เข้าใจพยาบาล บางคนก็ไม่เข้าใจ ดิฉันก็จะบอกเลยว่าเรามีแต่ขาดทุน ไม่มีกำไร เวลาที่เราเครียดอยู่ เราไปไม่พอใจคนไข้ลบพื้นที่เลย ปิดฉากไปเลยนะ ให้ใครก็ได้มาสลับกัน คือเราก็ช่วยนะคะ บางคนก็เวียนแตกเหมือนกัน ซึ่งบางทีเราก็เห็นใจเขา คนนั้นก็เอาแบบนั้น คนนี้จะเอาแบบนั้น เพราะฉะนั้นครอบครัวก็เครียด พยาบาลก็เครียด หลายคนบอกว่าเขอะไป แต่ดิฉันบอกว่า อันนี้ไม่มีใครคิด ครอบครัวเขาก็ไม่มีประสบการณ์ เขาก็อยากได้ของดี ๆ เราพยายามให้เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย”

ปัจจุบัน โรงเรียนพยาบาลรามาริบัติ ศึกษารับนักศึกษา รุ่นละ ๒๕๐ คน ระดับปริญญาโท รับรุ่นละประมาณ ๑๐๐ คน ปริญญาเอก รับรุ่นละประมาณ ๑๐ คน ส่วนหลักสูตรการพยาบาล เฉพาะทางจำนวนประมาณ ๑๐ หลักสูตร รับปีละประมาณ ๓๐๐ คน เมื่อรวมทุกหลักสูตรแล้ว โรงเรียนพยาบาลรามาริบัติสามารถผลิตบุคลากรผู้สังคมนีละประมาณกว่า ๖๐๐ คน ถือว่าเป็นโรงเรียนพยาบาลที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพออกสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องยาวนาน

“ถึงแม้เราจะผลิตพยาบาลวิชาชีพมานานหลายสิบปี แต่ก็มีคำถามว่าจะเป็นคนะพยาบาลศาสตร์ รีเปต้า หรือเป็นโรงเรียนในคณะแพทยศาสตร์ ตอนเริ่มก่อตั้งผู้ใหญ่ก็มองเห็นประโยชน์ของการเป็นโรงเรียนในคณะแพทยศาสตร์ที่จะมีความใกล้ชิดกับคลินิก คือโรงเรียนก็ต้องรับผิดชอบดูแลคลินิกด้วย นั่นก็คือพยาบาลจะทำงานไปและอยู่ในโรงเรียนด้วย ก็เลยไม่ได้เปลี่ยนสถานะ แล้วก็พอดีที่มหาวิทยาลัยมองว่าถ้าเปลี่ยนจะให้เราไปรวมกันกับศิริราช ซึ่งอาจารย์ผู้ใหญ่ก็ไม่เห็นด้วย ฉะนั้นเลยเป็นที่มาว่าเราเห็นความสำคัญกับการประสานงานกับโรงพยาบาล ถ้าคณะพยาบาลศาสตร์แยกตัวออกจากคณะแพทย์ไปเลย ก็จะไม่ค่อยได้ยุ่งเกี่ยวกับคลินิก มีข้อเสียก็คือ อาจจะมีปัญหาเรื่องของการครีเอท พัฒนาในคลินิก หรือการสร้างพยาบาลในคลินิกนะคะ

อย่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็มองว่า เมื่อการจัดการศึกษาปริญญาตรีก็จะต้องเป็นคนะ อ่านต่อหน้า ๕๐

ยื่นมือหากอกอินฟาเรด น้ำไหลชู้ตโนมัติ เขาหยิบ
กระดาษทิชชูจุ่มน้ำซับชายเสื้อที่เป็นคราบโกโก้
จังหวัดนั้นเองที่ปลายคาโพล่มองผ่านกระจก เห็น
สตรีผู้หนึ่งนั่งที่โต๊ะมุมเสา เธอจิบกาแฟ ก้มหน้า-
ก้มตาอยู่กับหนังสือ

เขาเหลื่อมมองกรรขยาและลูกที่อยู่อีกฝากหนึ่ง
ของร้าน รีบจับน้ำให้แห้ง ก่อนตรงไปหาสตรีผู้นั้น
“นั่งด้วยได้มั๊ยคนสวย” เขาเอ่ย ยิ้มกว้าง
เธอเงยหน้าจากพ็อกเก็ตสูบบุหรี่ เวลาคาแปลกใจ
“อ้าว...คุลย์ เชิญค่ะ”

เขาทรุดนั่งเก้าอี้ตรงข้าม “ทำไมวันนี้เขี้ยว
ไม่ไปสปอร์ตคลับได้”

“คุณก็เหมือนกันแหละ”
เขายิ้ม ขยับเก้าอี้ให้ชิดโต๊ะอีกนิด เพื่อใช้
เหลี่ยมเสากำบังสายตา

“วันนี้เราขี้เกียจ อยากทำตัวสบายๆ คุณ
สั่งเครื่องดื่มรึยัง”

“สั่งแล้ว”
“คุณนั่งตรงไหน” เธอถาม เหลื่อมมองไป
รอบๆ “มากับใครคะ”

“ลูกสาว แล้วก็...กรรขยาหม”
พอได้ยิน รอยยิ้มคล้ายจะเลือนหายไปจาก
ดวงหน้าที่ทัก “กลับไปโต๊ะคุณเถอะ”

“คุยกันสักพักได้”
“กลับไปตอนนี้เลิกดีกว่า เราไม่อยากมี
ปัญหา”

“เราไม่ได้ทำอะไรเสียหายอะไรหรอก แค่
กลัวรู้จักหักทากัน”
“เรารู้แคใจ”

“รู้ว้า...”
“กลับไปโต๊ะเดอะคุลย์” เธอเสียงดัง
“หรือจะให้เราลูกออกไปเอง”

คุณคุลย์ถอนหายใจ จำใจอินขึ้น “เฮ้ยนี่
คุณจะไปสปอร์ตคลับมั๊ย”
เธอหันหน้า

“ผมมีเรื่องจะคุยด้วย”
“ก็คุยกันในเฟซบุ๊กบ่อยๆ”
“ผมอยากเห็นตาคุณว่าจริงใจแค่ไหน”

“เราจริงใจทุกเรื่อง”
“ยกเว้นเรื่องของเรา”
“ถ้าเรื่องนั้น มันไม่มีวันเป็นจริงอยู่แล้ว”
“ดาหลียา...”

เธอเก็บพ็อกเก็ตสูบบุหรี่ใส่กระเป๋าถือ ผุดลุก
“สรุปคุณจะยินยอมอยู่ตรงนี้ งั้นเราไปเอง”

สตรีในเครสสันสีดำ ก้าวฉับๆจากไป
คุณคุลย์รู้สึกอัดแน่นในอกเหมือนถูกทับด้วย
เหล็กดอกเสาเข็ม

เขามองตามร่างที่เดินลับประตูร้าน ออกมา
ตะเบ็งร้องออกมาให้สุดเสียง
(โปรดอ่านต่อสัปดาห์หน้า)

■ คุณค่าแห่งชีวิต “ครูพยาบาล” ต่อจากหน้า ๔๒

ก็แยกไปเป็นคณะ สงขลานครินทร์ก็เช่นเดียวกัน
แยกเป็นคณะ โรงพยาบาลรามามาที่จะเหลืออยู่ที่เดียว
ว่าทำไมไม่แยกเป็นคณะ ก็เนื่องจากที่เห็นว่าความ
สำคัญอย่างนี้ เลยมได้แยกไป มันก็จะมีข้อดีข้อเสีย
ต่างกัน ข้อเสียก็คือว่า ความเป็นโรงเรียนก็เหมือน
นักเรียนมัธยม เป็นอะไรที่สังคมจะมองว่าโรงเรียนนี้
ไม่เหมือนคณะนะ แต่คนที่เรายู่ที่ตอนนั้นเราก็คงไม่ค่อย
รู้สึกอะไรเพราะฟังก์ชันของเราก็คือทำงานเหมือน
คณะพยาบาลคณะหนึ่ง เราก็คงเรียนเหมือนคณะ เป็น
อาชีพอาชีพหนึ่ง เราก็คงไม่ได้รู้สึกอะไร กระทั่ง
เด็กนักเรียนเรารามว่าคนข้างนอกเขาเรียกว่าเราเป็น
แค่โรงเรียน เราก็คงคิดว่าจริงด้วยนะ สถานะเรา
เหมือนแปลกๆ แต่ตอนนี้ผู้บริหารเราก็มองว่า เรา
ต้องมองข้อดีข้อจำกัดของมัน ตอนนั้นเราก็คงพยายาม
บริหารว่า ข้อดีมันเป็นอย่างนี้แล้วก็ใช้ข้อดีให้เป็น
ผลประโยชน์ต่อการพัฒนา อย่างเช่น การทำสิ่งใหม่ๆ
ในคลินิกรามารับดีในมุมมองของคนอื่นก็จะมองว่า
เราเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของ
ประเทศในเรื่องการพยาบาล อย่างเช่นที่บอกต้อง
ครีเอทก่อนการพยาบาล พยาบาลขั้นสูงที่ว่านี้เราก็คง
ทำก่อนใครเพราะว่าเราจัดการได้ง่าย มันเป็น
เนื้อเดียวกันกับคณะแล้วพอดีทางคณะก็มีนโยบาย
สนับสนุนเราเยอะ เหมือนกับทำงานร่วมกัน สนับสนุน
ให้เราครีเอททุกอย่าง แต่ข้อเสียก็อย่างที่บอก เวลา
ถามคนนอกว่าเคยได้อินมั๊ย สงสัยมั๊ย เขาก็สงสัยว่า
ทำไมเป็นโรงเรียน อันนี้ก็จะมีข้อดีข้อเสียต่างกัน

...ที่โรงเรียนพยาบาลของเรา เน้นอิสระ
ทางความคิด เราก็คงแบ่งหน้าที่กัน อาจจะมีบางคน
ไม่ค่อยเป็นเด็กดีในสายตาผู้ใหญ่ เราก็คงมีข้อคิดเห็น
มีข้อเสนอแนะกัน วัฒนธรรมของที่นี่ที่เราเคยพูดคุยก
กันในแวดวงเราว่า ที่อื่นเขามองว่า เด็กรามามาช่างคิด
ช่างพูด ช่างคุย แต่ไม่อึด แต่เด็กศิริราชอึด หนักเอา
เบาสู้ออดทน แล้วก็มีการระบบไซดัส มีซีเนียร์ พี่พูด
อะไรก็เชื่อ แต่เด็กรามามาไม่เชื่อหรอก อาจจะเพราะ
เราให้อิสระทางความคิด เหมือนคิดค้นที่เป็นเด็กมา
จากบ้านนอก จะไม่กล้าเพราะถูกสอนมาอย่างนั้น
แต่มาอยู่ที่นี้ รามามาปลูกฝังให้กล้าคิด มาถึงก็ได้ว่าที่
เราก็คงทำกิจกรรม คือมันก็เหมือนถูกเตรียมให้เรา
กล้าแสดงออก อย่างเด็กพยาบาลสมัยก่อนที่อื่นมี
ผู้ปกครองมารับนะ ที่นี้อาจารย์ประกาศตั้งแต่รามามา
เลย คุณต้องมีอิสระ คุณรับผิดชอบตัวเอง โดแล้ว
แต่คุณต้องเข้าหอก่อนเที่ยงคืน ที่อื่นไม่มีหรือ
ถือว่าดีมากคือเราจะรับผิดชอบตัวเองนะ หอจะปิด
เที่ยงคืน ปิดเวรบายลงมาถ้าคุณมาไม่ทันคุณไม่มี
ที่อยู่นะ คือเรารู้สึกว่าที่นี่ที่ที่เราเป็นผู้ใหญ่ ความรู้
ของเราต้องรับผิดชอบเอง เราไม่เกรเพราะเรามี
พื้นฐานคืออยู่แล้ว แต่ถามว่าข้อเสียมีมั๊ย มีนะ มัน

ไม่เชื่อฟังกัน แต่มีอิสระของความคิด ทุกอย่างมันมี
ข้อดีข้อเสียต่างกัน เมื่อเรานับเฉพาะมาอย่างนี้เราก็คง
เชื่อแบบนี้ ที่ก็คิดว่าศิริราชเขาก็ภูมิใจในความเป็นที่
เป็นน้อง เขาก็มีจุดยืนของเขา”

ในฐานะพยาบาล และ “ครู” พยาบาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริยา ได้ถ่ายทอดความรู้สึก
ถึงคุณค่าของการทำงานวิชาชีพนี้ ที่เปรียบเสมือน
การทำงานแบบปิดทองหลังพระ แต่เป็นคุณค่า
อันยิ่งใหญ่ต่อผู้พึงปฏิบัติ และเส้นทางนี้ก็ได้ออก
กำหนดมาแล้วสำหรับการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

“เป็นพยาบาลที่ดีเป็นยากนะ เป็นคนดี
อย่างเดียวไม่พอเพียง พยาบาลต้องเก่งและต้องดี
คำว่าเก่งก็ต้องเก่งทั้งความรู้และประสบการณ์ คุณ
คิดก็แล้วกันว่าถ้าเราเป็นคนไข้เราอยากได้พยาบาล
แบบไหน สมัยก่อนคนบอกว่า อาจารย์ พยาบาลจะ
ไปเรียนอะไรมา พูดยังไงจำๆอะไรแบบนั้นก็พอ
ดิฉันก็บอกว่าอาจารย์จะเอามั๊ยล่ะ พยาบาลแบบนั้นมั๊ย
เวลาป่วย คือหมอบางคนไม่เข้าใจคิดว่าพยาบาล
ต้องทำตามคำสั่งแพทย์ ดิฉันถามว่าการเฝ้าระวัง
แพทย์จะมาสั่งได้มั๊ย ไม่ได้นะ คือบางทีคนมองข้าม
นึกว่าพยาบาลไม่ได้มีบทบาท ดิฉันเข้าไปดูเว็บไซต์
หนึ่งเขาบอกว่า ถ้าขาดพยาบาลไปจะเกิดอะไรขึ้น
ในโลกใบนี้ ถ้าดิฉันเป็นคนไข้ก็จะเลือกพยาบาลที่มีความ
รู้และประสบการณ์และถ้าเป็นคนดีได้ก็พิเศษ
เป็นพยาบาลที่เพอร์เฟ็ค คนที่พูดไปเพราะแต่ไม่เก่ง
ดิฉันไม่เอานะ เพราะฉะนั้นพยาบาลต้องมีความรู้ที่จะ
สามารถปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทพยาบาล และพยาบาล
ที่เก่งต้องมีความรู้ มีประสบการณ์+ดีและเป็นคนดี

ดิฉันคิดว่าวิชาชีพพยาบาลนี้เป็นวิชาชีพ
ที่สร้างประโยชน์กับมวลมนุษยชาติเลยนะคะ แล้ว
เป็นวิชาชีพที่ทำให้เราเองมีโอกาสได้ทำคุณงามความดี
ไม่ว่าจะในฐานะใดๆ แม้จะเป็นผู้บริหาร เราก็คงได้
สร้างคนให้ไปทำประโยชน์ให้แก่ประเทศ และดิฉัน
คิดว่าอาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ไม่ค่อยเป็นพิษ
เป็นภัย เป็นวิชาชีพที่สร้างประโยชน์ การเรียน
พยาบาลทำให้เราได้เรียนถึงการเป็นผู้ให้ แล้วการ
เป็นผู้ให้มีความสุขมากกว่าการเป็นผู้รับ มันคือ
ความสุขทางใจ บางทีอาจไม่ใช่เงินทอง วิชาชีพ
พยาบาลเป็นการให้โอกาสเราได้ทำงาน มีโอกาส
เจริญก้าวหน้า มันในช่วงจังหวะทุกอย่างที่ทำให้เรา
ซึ่งเป็นเด็กต่างจังหวัดคนหนึ่งได้มาเรียนรู้ทำงานที่นี่
ไม่เคยคิดเลยว่าสิ่งที่หล่อหลอมเราให้เติบโตขึ้นมา
เวลาที่เราทำอาชีพผู้บริหารนี้มันทำได้กว้างมาก
ทั้งระดับชาติ ระดับประเทศ ตอนทีดิฉันไปเรียนต่อ
ที่มิชิแกน นี่หรือทะเลสาบทั้งห้าที่เราเรียนตอนเด็กๆ
ไม่เคยคิดว่าจะมาเป็นเจ๊ ก็มันได้ทุกอย่าง ทั้งเรื่อง
ส่วนตัว ครอบครัว ทั้งวิชาชีพ อันนี้มองส่วนที่เรา
ได้รับนะคะ แม้เราไม่ได้ตั้งใจว่าจะมาได้อะไร
ให้อะไร แต่ลักษณะของวิชาชีพทำให้เราให้เป็นไป
ตามธรรมชาติของมัน” (ก)